

Nr 138.

Ankom till riksdagens kansli den 30 maj 1916 kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till skyddskoppymningen.

(3:e avd.)

I den till riksdagen den 14 januari 1916 avlätna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov har Kungl. Maj:t under punkt 53 av sjätte huvudtiteln föreslagit riksdagen att i avbidan på den proposition, som kunde komma att avlåtas angående ny lagstiftning om skyddskoppymning, med uteslutande ur staten av anslaget till vaccinationens befrämjande, 7,700 kronor, i stället å ordinarie stat för år 1917 uppföra ett förslagsanslag till skyddskoppymningens anordnande av 50,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en den 1 februari 1916 till riksdagen avlåten, till statsutskottets förberedande behandling överlämnad proposition (nr 34), under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att, under förutsättning att riksdagen antog förslag till lag om skyddskoppymning, *dels*, med uteslutande ur riksstaten av ordinarie anslaget till vaccinationens befrämjande, 7,700 kronor, i stället å ordinarie stat anvisa ett förslagsanslag till skyddskoppymningen av 50,000 kronor, *dels ock* medgiva, att för ändamålet må användas de besparingar, som uppkommit å förstnämnda anslag.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till återopade statsrådsprotokollet.

Vid behandlingen av denna proposition har utskottet, med anledning därav, att det av riksdagen för dess del antagna förslag till lag om skydds-

koppypmpning bland annat i fråga om ympares kompetens och vaccinationskostnaderna skiljer sig från det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget, funnit ytterligare beräkningar behövliga angående det ifrågavarande anslagets storlek. Utskottet har därför i vederbörlig ordning anhållit om medicinalstyrelsens yttrande angående statsverkets kostnader för genomförande av det av riksdagen antagna förslaget till lag om skyddskoppypmpning, vilket yttrande såsom bilaga bifogas detta utlåtande.

Enligt medicinalstyrelsens åsikt skulle kostnaderna för skyddskoppypmpningen kunna beräknas på följande sätt:

å landsbygden:		
ersättning för ympning	40,000: —	
rese- och traktamentsersättning åt ympare . . .	60,000: —	
ersättning för besiktning	40,000: —	
rese- och traktamentsersättning åt besiktningsförrättare	<u>60,000: —</u>	200,000: —
i städerna:		
ersättning för ympning och besiktning		25,000: —
kostnader för en statens ympanstalt, fördelning och försäljning av ympämne samt anordnande av undervisningskurser för besiktningsförrättare		<u>12,000: —</u>
		237,000: —

Då besparingarna å anslaget till vaccinationens befrämjande vid 1916 års början uppgingo till 64,746 kronor 91 öre, skulle för år 1917 behöva anvisas omkring 172,000 kronor eller, med hänsyn till att — såsom medicinalstyrelsen framhåller — beräkningarna torde vara väl låga, i runt tal 175,000 kronor.

Utskottet vill i detta sammanhang uttala önskvärdheten av att vid framtida anslagsäskande för ifrågavarande ändamål upplysning lämnas riksdagen om de grunder Kungl. Maj:t kan komma att bestämma i fråga om ersättning till läkare för ympning och besiktning, särskilt beträffande andra läkare än civila tjänsteläkare.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må

a) med uteslutande ur riksstaten av ordinarie anslaget till vaccinationens befrämjande, 7,700 kronor, i stället å ordinarie stat anvisa ett förslagsanslag till skyddskoppypmpningen av 175,000 kronor;

b) medgiva, att för ändamålet må användas de besparingar, som uppkommit å förstnämnda anslag.

Stockholm den 30 maj 1916.

På statsutskottets vägnar:

CARL SWARTZ.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *C. J. G. Swartz*, *S. H. Kvarnzelius*, *O. Jonsson*,
O. M. Strömberg, *H. H. K. Ericson*, *C. G. Ekman*, *J. Nilsson*, *A. C. Lindblad*, *O.*
Bergqvist, *A. Pers*, greve *N. F. Posse* och *C. G. Österberg* samt

från andra kammaren: herrar *A. Ekman*, *H. Andersson* i Skivarp, *C. Persson* i
Stallerhult, *J. B. Eriksson* i Grängesberg, *E. A. Nilson* i Örebro, *N. A. Nilsson* i
Kabbarp, *J. Ström*, *A. Anderson* i Råstock, *J. Erlansson*, *C. R. Jansson* i Falun,
G. R. J. Åkerman och *J. A. Ingvarson*.

Bilaga.**Till Konungen.**

Genom nådig remiss den 16 maj 1916 anbefalld verkställa och till Eders Kungl. Maj:t inkomma med beräkning av statsverkets kostnader för genomförande av det av riksdagen antagna förslaget till lag om skyddskoppypmpning för medicinalstyrelsen härmed i underdånighet anföra följande.

Att verkställa en tillförlitlig beräkning över ovan omförmälda kostnader låter sig icke utan en mycket omfattande utredning göra och, då tiden icke medger utförandet av en sådan utredning, nödgas medicinalstyrelsen inskränka sig till att angiva de ungefärliga kostnader, lagförslaget i fråga kan komma att medföra. Nedanstående beräkning måste alltså betraktas såsom helt approximativ, och är det sannolikt, att en blivande erfarenhet kommer att utvisa flera felaktigheter i densamma.

Vid utförandet av beräkningen ifråga torde vara lämpligt att göra skillnad mellan landsbygd och stad, då ju förhållandena inom dessa äro påfallande olika.

Kostnaderna å landsbygden.

Skyddskoppypmpningen har hittills utförts å landsbygden vid härför särskilt utlysta ympningsmöten, efterföljda av besiktningsmöten, och hava i varje kommun i regel flera sådana möten årligen avhållits.

Då numera åldersgränsen för ympningsplikten höjts till 6:te levnadsåret (det kalenderår, under vilket barnet fyller 6 år), och barnens transport till mötena därigenom väsentligt underlättas, kan man helt visst nedbringa antalet ympningsmöten och möjligt är, att åtminstone framdeles här och var ympningsmöten kunna anordnas gemensamt för närgränsande smärre landskommuner. Även andra anordningar, såsom t. ex. att ympningen i stor utsträckning kan komma att utföras hos provinsialläkaren i hans bostad under vissa härför lämpade tider, äro ju åtminstone längre fram, sedan erfarenhet vunnits, icke uteslutna.

I nedanstående beräkning utgår medicinalstyrelsen emellertid från antagandet av såsom regel ett ympningsmöte årligen i varje landskommun.

Antalet landskommuner utgör för närvarande 2,377. Då emellertid flera än ett årligt möte i många kommuner torde vara nödvändiga, avrundas siffran till 2,400 möten per år.

Kostnaderna för dessa möten beräknade enligt 3:e klass i gällande rese-reglemente bliva, om man som regel anser en rese- och förrättningsdag tillräcklig för varje möte, alltså:

2,400 rese- och förrättningsdagar à 11 kronor	kronor 26,400
resekostnader förslagsvis	» 26,400
tilläggsersättning för de resor, som kräva flera än en rese- och förrättningsdag, förslagsvis	» 7,200
	<hr/>
	Summa kronor 60,000

Erinras må, att den beräknade resekostnaden måste anses i hög grad osäker, och att den beräknade tilläggsersättningen för resor, som kräva flera än en rese- och förrättningsdag, med stor sannolikhet är alldeles för liten; beloppet kronor 7,200 har valts mest för att erhålla ett runt tal kronor 60,000.

Förutom nu beräknade kostnad 60,000 kronor tillkommer jämlikt § 13 mom. 2 i lagförslaget särskild ersättning för varje utförd ympning. Det blir därför nödvändigt söka beräkna, huru många ympningar, som kunna antagas årligen komma att utföras.

Årligen födas å rikets landsbygd omkring 100,000 barn; av dessa avlida före ympningspliktens inträdande ett visst antal, och andra komma att befrias från ympning. Man torde böra räkna med, att av ovan nämnda 100,000 barn omkring 80,000 årligen bliva ympningspliktiga, och om ersättningen för varje ympning sättes till 50 öre, kräves härför en kostnad av 40,000 kronor årligen eller alltså för ympningen å landsbygden förslagsvis årligen kronor 100,000.

Vore ympningen av barn enligt hittills gällande nådiga reglemente fullt genomförd, skulle ympning av sexåringar icke behöva börja, förrän de barn, som fötts 1915 bliva 6 år, d. v. s. år 1921. Då emellertid, såsom känt är, ett avsevärt antal barn särskilt under de sista 10 åren undandragits ympning, finnes det ett betydande antal av under de sista 10 åren födda barnen, som enligt det nya lagförslaget omedelbart skola ympas. Detta antal barn uppgår sannolikt till den ovan nämnda summan 80,000. Antalet barn, som kommer att under år 1917 ympas, blir tydligtvis beroende på, i vilken mån lagen kommer att kunna tillämpas. Sannolikt är väl, att ympningen av sistnämnda 80,000 barn kommer att fördelas på åtminstone några av åren 1917—1920. En närmare beräkning torde vara omöjlig.

Den ovan uppgjorda kostnadsberäkningen hänför sig till den tidpunkt, då ympningen av sexåringar så att säga kommit i gång. Tilläggas må emellertid, att även andra ympningar än av sexåringar äro i lagförslaget föreskrivna, såsom i §§ 4 och 6, rörande vilka någon kostnadsberäkning av värde här icke torde kunna göras.

Under alla förhållanden måste tydligtvis ympningsmöten anordnas redan från och med år 1917.

Ovan har lämnats en beräkning av kostnaderna för *ympningarna* å landsbygden.

Återstår således beräkningen av kostnaden för *besiktningen* av de ympade. Denna beräkning blir av naturliga orsaker ännu svårare att utföra.

Om besiktningarna, såsom ur alla synpunkter är lämpligast, utföras av ymparna, d. v. s. av läkarna, och om en ersättning för varje besiktning upptages

till 50 öre, blir kostnaden för dessa besiktningar givetvis lika med kostnaderna för ympningarna eller kronor 100,000 per år.

Beträffande den ovan beräknade ersättningen av 50 öre för varje ympning och besiktning må erinras om den journalföring och det avgivande av intyg, som åligger ymparen, med hänsyn vartill berörda ersättning torde få anses vara i lägsta laget.

I det av riksdagen antagna lagförslaget medges emellertid (§ 11) under vissa förhållanden, att annan besiktningsförrättare än ympare må kunna utföra besiktningen. Då det för ymparen är av stor vikt att själv kunna utföra besiktningen såväl för att kunna lämna råd och anvisningar vid atypiska ympningsförlopp som ock för att kunna bedöma ympningsresultaten och därefter anpassa sin ympningsteknik o. s. v., bör man helt visst sträva efter, att särskilda besiktningsförrättare endast i undantagsfall bliva antagna.

Då det under alla förhållanden är omöjligt att redan nu beräkna, huru ofta särskilda besiktningsförrättare komma att anställas, och då man icke känner, vilka som skola till denna befattning antagas, blir det även svårt att yttra sig om den ersättning, som bör för förrättningen utgå.

Medicinalstyrelsen anser det därför lämpligast att för besiktningarna beräkna samma kostnad som för ympningarna eller kronor 100,000 årligen.

Beträffande förhållandena i avseende å besiktning under övergångsåren 1917—1920 gäller detsamma som vad beträffande ympningarna anförts.

Kostnaden för städerna.

Kostnaderna för städerna äro lättare att beräkna, då i dessa ersättning för rese- och traktamentskostnader icke utgå.

Antalet årligen i städerna födda barn uppgår till omkring 33,000. Av dessa torde efter 6 år kvarstå omkring 25,000 ympningsskyldiga. Då en lägre ersättning till ymparen än 1 krona för varje ympad och besiktigad person icke torde kunna ifrågasättas, kan alltså den årliga kostnaden för städerna beräknas till kronor 25,000.

Beträffande förhållandena i avseende å ympning och besiktning i städerna under övergångsåren 1917—1920 gäller även här detsamma som i sådant hänseende anförts beträffande landsbygden.

Vid uppgörande av nyssnämnda kostnadsberäkning för städerna har hänsyn icke tagits till det fåtal köpingar och municipalsamhällen med egna tjänsteläkare, som finnas.

Utöver vad som sålunda meddelats anser sig medicinalstyrelsen böra framhålla följande.

Vid uppgörandet av kostnadsberäkningarna har medicinalstyrelsen utgått från, att ympningarna skulle utföras av civila tjänsteläkare, vilka enligt förslaget icke kunna undandraga sig uppdraget ifråga. Då dessa läkare i och för sina tjänstebefattningar åtnjuta särskilda löneförmåner, har ersättningen för ympning beräknats med hänsyn härtill. Då det emellertid är tydligt, att tjänsteläkarna icke ensamt skola kunna utföra ympningarna i landet, måste man härför i stor utsträckning anlita även de enskilt praktiserande läkarna och det kommer med stor sannolikhet att även med dessas hjälp möta stora svårigheter att

under någon tid framåt vederbörligen kunna genomföra ympningarna å rikets landsbygd.

Det är dock föga sannolikt, att enskilda praktiserande läkare åtminstone i nämnvärd utsträckning skola finnas villiga att mot den ersättning, som ovan med hänsyn till tjänsteläkarna föreslagits, åtaga sig ympningen å landsbygden, och det synes därför önskvärdt, att för dessa läkare beräknas höjd ersättning. Lämpligast synes det medicinalstyrelsen vara, att höjningen i dessa fall lägges på ersättningen för själva ympningen respektive besiktningen.

Höjningen av denna ersättning torde kunna beräknas olika allt efter de olikartade förhållandena på olika platser, och är medicinalstyrelsen icke i tillfälle att nu föreslå vare sig huru stor förhöjning, som torde böra ifrågakomma, eller vilka kostnader för statsverket, den ifrågasatta höjningen skulle medföra.

Beträffande de kostnader i övrigt, som bliva en följd av det nya lagförslagens stadfästade, må anföras följande.

I sitt underdåniga betänkande den 27 maj 1913 angående skyddskoppymplingens ordnande framhöll medicinalstyrelsen önskvärdheten av, att en statens ympanstalt anordnades i Stockholm i och för ympämnets kontroll, varjämte undervisningskurser för ympare där borde anordnas. Uteslutet ansågs icke heller att ympämnets fördelning och försäljning även kunde till denna anstalt överflyttas.

Genom det nu av riksdagen antagna lagförslaget bortfalla de föreslagna undervisningskurserna för ympare, då vidtagandet av åtgärder för de blivande läkarnas undervisning uti skyddskoppympling givetvis torde böra överlämnas åt de medicinska högskolorna.

Å andra sidan måste enligt lagförslaget ifråga undervisningskurser för besiktningsförrättare anordnas, men är medicinalstyrelsen icke i tillfälle att redan nu häröver avgiva närmare förslag.

De hittills utgående arvodena (3,400 kronor) åt vaccindepåernas föreståndare komma från och med nästkommande år att upphöra att utgå, och likaså torde kostnaderna för vaccinationsbelöningar och understöd åt ympare (omkring 1,800 kronor) kunna indragas, då ju hädanefter endast läkare skola vara ympare.

Det hittills utgående årliga anslaget för vaccinationens befrämjande har uppgått till kronor 7,700; utgifterna för arvodet åt depåföreståndarna och belöningar samt understöd åt ympare, tillsammans omkring kronor 5,200, komma enligt det ovan sagda att upphöra; i stället tillkomma kostnaderna för den ifrågasatta ympanstalten, fördelningen och försäljningen av ympämne samt anordnandet av undervisningskurser för besiktningsförrättare, vilka kostnader emellertid på frågans nuvarande skede icke kunna beräknas med någon som helst säkerhet. En höjning av anslaget å 7,700 kronor till 12,000 kronor torde emellertid, så vitt man nu kan bedöma, bliva tillfyllest för ändamålet.

Genom nådigt brev den 11 juni 1915 har Eders Kungl. Maj:t fastställt sådan ändring i den för statsmedicinska anstalten gällande stat, att beloppet för beredning av animal vaccin m. m. för år 1916 höjts med 10,000 kronor, och har medicinalstyrelsen i anledning därav utdelat ympämne kostnadsfritt för all offentlig ympning. Någon ytterligare höjning i staten för statsmedicinska anstalten av denna anledning synes icke för närvarande erforderlig.

Vid överlämnande av ovanstående kostnadsberäkning må återigen framhållas, att tiden icke medgivit en eljest önskvärd utredning i ärendet, och att styrelsen icke heller varit i tillfälle att före yttrandets avgivande inhämta ytt-

rande i ärendet från tjänsteläkarna i riket. Först efter vunnen erfarenhet kan en tillförlitlig beräkning över kostnaderna göras.

I anslutning till detta ärende anser sig medicinalstyrelsen böra fästa Eders Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på lydelsen av lagförslagets § 12 mom. 2, andra stycket, enligt vilket plan för ympnings- och besiktningsmöten å landet borde uppgöras av hälsovårdsmyndigheten i samråd med vederbörande ympare och underställas, när ymparen är civil tjänsteläkare, förste provinsialläkaren i länet för fastställelse.

I Eders Kungl. Maj:ts förslag avsågs med paragrafens formulering enligt ovanstående, att plan för ympningsmöten skulle underställas förste provinsialläkaren i länet för fastställelse, då staten skulle ersätta kostnaden för ympningen. Då kommunerna genom anlitan av icke-läkare såsom ympare själva skulle ersätta kostnaden, krävdes däremot icke planens fastställande av förste provinsialläkaren.

I och med de ändringar, lagutskottet vidtagit i Eders Kungl. Maj:ts förslag, hade tydligtvis det berörda stycket bort i överensstämmelse därmed ändras, så att orden »när ymparen är civil tjänsteläkare» utgått.

Med paragrafens nuvarande lydelse behöver planen för möten icke fastställas, då ymparen är enskilt praktiserande läkare, änskönt staten skall ersätta kostnaden, vilket emellertid icke torde vara avsett.

Underdånigst:

B. Buhre.

Fred. Bissmark.

M. Forssman.

Stockholm den 22 maj 1916.